Îman, Küfür ve Tekfir – 3

Bizi yoktan var eden Allah Teâlâ'ya sonsuz hamt eder, onu tanımamak ve ona karşı nankörlük etmekten ona sığınırız. Hakla batılı, helal ile haramı ayırmak için gönderilen Hz. Muhammed (sallalahu aleyhi ve selem)'e, âl ve ashabına selam ederiz.

Önceki sayılarımızda iman ve küfürden bahsettik. Şimdi kısaca tekfirden bahsettikten sonra küfür ile tekfir arsındaki fark ve sonuçlara değineceğiz.

Küfür; Kişiyi İslam dairesinden çıkartmış olma ihtimali olan eylem veya sözlerdir.

Tekfir: Müslüman kişinin iman dairesinden çıkmış olduğunu iddia ve ispattır. Yani Müslüman bir kişiyi küfre nispet etmek, kâfir olduğunu söylemektir.

İmanı iki şekilde tarif edebiliriz. Birincisi; kişiyi, yaşadığımız dünyada Müslüman kabul etmemizi sağlayan iman, ikincisi; Ukba'da geçerli olacak iman yani gerçek imandır.

Kişinin dünyada Müslüman sayılması için hem tasdik hem de ikrar olmalı ve ayrıca imanı ortadan kaldıracak eylem ve söz bulunmamalıdır. Bu yüzden ikrar edip amel ettiği halde, kalben tasdik etmeyen münafık, dünya hükümlerine göre Müslüman kabul edilirken, kalben tasdik etse de bir özür nedeniyle bunu Müslümanlara ifade edemeyen, dünya hükümlerine göre kâfir sayılmaktadır. Oysaki ahretteki imana yani gerçek imana göre durum tam aksinedir.

Âlimler, dünyevî imanı söz ve amel (dil ile ikrar) olarak görür, ama büyük günah işleyeni tekfir etmez; ebedî cehennemlik görmez. Allah'a eş koşmamak şartıyla, büyük günah sahibi tövbe etmeden ölürse, "o Allah'ın meşiyetindedir; dilerse onu ateşe sokmakla azaplandırır, dilerse de azaplandırmaz. Kişi, farzlardan herhangi birini terk etmesinden dolayı imandan çıkmış olmaz. Bir Müslüman helal kabul etmedikçe büyük bile olsa herhangi bir günahı işlemesi sebebiyle tekfir edilemez. Ancak İslam dairesinden çıkmasa da günahından ötürü fasık olur.

Günah işleyen Müslümanın, kâfir veya münafık olmadığı Kuran'dan şu ayetlerle sabittir:

وَذَا النُّونِ إِذ ذَّهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَن لَّن نَّقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَن لاَّ إِلَهَ إِلاَّ أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

"Zünnûn'u da hatırla. Hani öfkelenerek)halkından ayrılıp (**gitmişti de kendisini asla sıkıştırmayacağımızı sanmıştı. Derken karanlıklar içinde, "Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten**)nefsine (**zulmedenlerden oldum" diye dua etti".**

Allah Teâlâ, Peygamber Efendimiz (S.A.V)'e şöyle buyurmuştur: **"Allah senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlamak için…."**

Hz. Yusuf'un kardeşleri de: **"Ey babamız, günahlarımızın bağışlanması için istiğfarda bulun, muhakkak ki biz hata edenleriz"**

Yine Allah Teâlâ: "**Zina eden kadın ve zina eden erkek"** buyurmuş ondan iman ismini kaldırmamıştır. Yine Allah Teâlâ: **"Sizden zina işleyenle"**buyurmuştur. Buradaki "sizden" ifadesi ile Müslümanları kastetmiştir.

Bu ayetlerde açıkça görüldüğü üzere, Allah, asi olan büyük günah sahiplerini "mü'min" olarak vasıflandırmıştır.

Âlimler tarafından belirtilen bir başka delil ise şöyledir: Asrı Saadetten bu güne kadar kıble ehlinden ölenlerin, yaptıkları bazı büyük günahlardan dolayı tövbe etmeseler dahi cenaze namazları kılınmakta kendileri için dua ve istiğfarda bulunulmaktadır. Büyük günah işleyenin mümin olduğu, ölünce kendilerine Müslüman muamelesi yapıldığı icma ile sabittir. Böyle birinin kâfirlerle birlikte ebediyen ateşte kalması caiz değildir. Çünkü "kalbinde zerre kadar iman bulunanların cennete gideceklerine" dair hadisler bulunmaktadır.

İmam Maturidi şöyle der: Küfür sürekli bir haldir. Günah işlemek ise geçici bir haldir. Küfür dışındaki büyük günahlar belli bir zamanda yapılır. Bir anda şehvet hırsıyla yapılan günahın cezası ebedi olamaz. Allah'a şirk koşmanın dışında, diğer büyük günahlar devamlı olmamak şartıyla, bazen şehvetin galip gelmesiyle yapılır. Cezası da buna göredir.

Buradan anlaşılıyor ki küfür ile tekfir farklı şeylerdir. Nasıl ki; dünyada ve ahrette geçerli olmak üzere iki ayrı imandan bahsettik, aynı şekilde dünyada kişiyi dinden çıkmış saymak ve ahrette dinden çıkmış saymak şeklinde iki ayrı küfürden bahsedecek olursak tekfirin dünyada kişiyi kâfir kabul etmek anlamına geldiğini söyleyebiliriz. Şu kadar var ki tekfir edilmesi hak olan kişi, aksi geçerli bir özrü bulunmadıkça aynı zamanda ahrette de kâfir sayılır. Yani dünyada Müslüman sayılmak için geçerli olan imanın, zail olduğunu söylemeye tekfir denir. Ahretteki iman veya küfür ise kesin ve şüphesiz bir şekilde sabit olmadıkça ancak Allah Teâlâ'nın bileceği bir şeydir. Bizler ancak gösterge ve işaretlere göre davranabiliriz.

Şimdi meseleyi biraz daha açalım. Asıl olan kişinin Müslüman sayılmasıdır. Aksine bir delil bulunmadıkça "her doğan İslam dini üzere doğar" kuralına göre Müslümandır. Şu kadar var ki, doğduğundan beri dünyada Müslüman olduğunu söylememiş veya Müslümanların yapması gereken ibadetlerden hiç birine katılmamış olan kişinin bu tavrı, onu dünyada Müslüman saymamıza engeldir. Asıl meseleye dönecek olursak; kişinin Müslüman olması asıldır. Buna göre onu dinden çıkaracak bir şey bulunmadıkça Müslüman sayılır. Onun dinden çıktığını gösteren şey, kesin değil de ihtimalli yani şüphe barındıran bir şey olursa Müslüman olması asıl olduğundan dolayı "şüphe, asıl olanı izale etmez" kuralına göre dünyada kâfir sayılmamalıdır. Yani tekfir edilmemelidir. Fakat bu hareketiyle kâfir olup olmadığı ise ayrı bir şeydir. Zira bu, ahretle alakalı imanın gidip gitmemiş olduğuyla alakalıdır ki bunu Allah Teâlâ bilir. Zira Allah Teâlâ hakkında şüpheli veya ihtimalli diye bir şey söz konusu değildir. Çünkü Allah Teâlâ kalplerdeki en ince ayrıntıları bilir. O kişinin o sözle gerçekten inkârı kast edip etmediğini bilir ve ona göre onu Müslüman veya kâfir sayar. Fakat biz, bu detayı bilemediğimiz için kesin ve kuşkusuz

olmadıkça bir eylem veya sözden dolayı bir kişiyi tekfir edemeyiz.

İbn Abidin: İşlenen kötü bir amelin müçtehitler tarafından yüz ayrı yorumu yapılacak olsa; doksan dokuzu küfür olduğunu, biri ise küfür olmadığını söylüyorsa, bu fiili işleyen kişinin tekfir edilmesinin caiz olmadığını söyler. Yani ona mü'min ve muvahhit muamelesi yapılması gerekir.

Dikkat edilmelidir ki; böyle bir kişiyi, kâfir olduğuna dair yüzde yüzlük kesin bilgi olmadığından dolayı tekfir edemeyiz. Yoksa Allah katında hala Müslüman mıdır değil midir, orasını bilemeyiz. Biz tekfir edemediğimizden ötürü onu Müslüman olarak görürüz. Müslüman olarak onunla muamelelerimizi sürdürürüz.

Aynı şekilde böyle bir fiili işleyen kişi; olaya aksi yönden bakıp işlediği bu işin yüzde yüz küfür olmadığına dair kesin bilgi sahibi olamayacağı için, kendi adına bunu küfür gibi görüp derhal tövbe etmelidir. Ve şahadet getirerek imanını yenilemelidir. Yani bu defa şöyle denebilir: İşlenen kötü bir amelin müçtehitler tarafından yüz ayrı yorumu yapılacak olsa; doksan dokuzu küfür olmadığını, biri ise küfür olduğunu söylüyorsa, bu fiili işleyen kişinin küfre düşmüş olmasından korkup tövbe etmesi vaciptir.

İşte kitaplarımızda bahsedilen küfür ile tekfir arasındaki farkların en önde geleni budur.

Şimdi bir misalle bunu açıklamaya çalışalım: Müslüman bir kişi: "daha önemli işim var, şimdi namaz kılamam" dese bu sözü bir küfür sözüdür. Buna dair her hangi bir ihtilaf yoktur. Fakat bu sözü söyleyen kimsenin bu söz sebebiyle kâfir olması ayrı, tekfir edilmesi yani ona "sen kâfirsin/kâfir oldun" denilmesi ayrı bir şeydir. Zira bu söz, namazı hafife almak anlamında olursa kişiyi dinden çıkartır. Fakat "şu işi hemen yapmam lazım ardından kılarım, namaz vakti geçmiyor" anlamında olursa dinden çıkmış olmaz. Bu şekilde bu sözün yüz ayrı anlama geldiğini ve doksan dokuz anlamının kişiyi dinden çıkartan anlamlar olduğunu, sadece bir anlamı, dinden çıkmayacağı anlamına geldiğini var sayalım. Şimdi "kişi, bu yüz anlamdan sadece biri olan iman dairesinden çıkmayacağını gerektiren anlamı kast etmiş olabilir mi?" olabilir de olmayabilir de. Bu yüzden biz hangi anlamını kast ettiğini kesin bilemiyoruz. Küfür anlamlarından birini kast etti diyecek olsak yüzde doksan dokuz ihtimali olan bir şık olsa da kişinin son yüzde birlik anlamı kast etmemiş olduğunu kesin bilemediğimizden bizim bu düşüncemiz şüphe içeren bir kanaatten öteye geçemez. Bu yüzden geride de dediğimiz gibi ihtimal kalmayıp kesin ve şüphesiz bilgiye ulaşmadıkça kişiler tekfir edilemez. Ama bu kişi, gerçekte kâfir oldu mu, orasını biz bilmeyiz, bilmekle de mükellef değiliz. Fakat Allah Teâlâ, her şeyi tüm ayrıntısıyla bilen olduğu için bu kişinin bu sözle hangi manayı kast ettiğini bilir. Küfür manalarından birini kast etmiş ise kâfir olmuştur. Yüzde bir ihtimali olan küfür olmayan anlamını kast etmiş ise olmaz. Hangi manayı kast etmiş ise Allah Teâlâ ona göre onu kâfir veya Müslüman sayacaktır. Ama bu Allah Teâlâ'nın işidir. Biz, hangi manayı kast ettiğini kesin olarak bilemediğimiz için ve o kişinin daha önceden Müslüman olduğu kesin olarak sabit olduğu için onu tekfir edemeyiz. Ölecek olsa cenaze namazını kılarız. Nikâh veya başka bir şeyde şahitliğini kabul ederiz. Nikâhı ortadan kalkmış olmaz. Yani karısından ayrılmaz. Müslümanlara yapılan tüm muameleler bu kişi hakkında da geçerli olur.

Şu noktaya da dikkat edilmelidir; bu veya buna benzer söz söyleyen kişi, gaflete düşüp bunu söylemiş olabilir. Dolayısıyla kendisi de neyi kast ettiğini bilemeyebilir. Her ne kadar tekfir edilmese de kendisi, kendi hakkında ihtiyatla hareket edip bu emsal sözlerden dolayı hemen tövbe etmeli, imanını tazelemeli ve yeniden nikâhını kıymalıdır. Zira kendisi de bilmediği için ihtimaldir ki küfre düşmüş olabilir. Buna dair kelam kitaplarında "kişi, bilmeden İslam dairesinden çıkmış olabileceğinden iman ve nikâh tazelemesi müstehaptır" derler.

Kişi, her durumda küfür kokan sözlerden sakınmalıdır. Fakat karşımızdaki insanlar, bu sözleri kullandıklarında hemen ona "kâfir oldun" şeklinde hükmetmek de ayrı bir küfür sözüdür, unutmayalım. Zira kâfir olduğu kesin olmayan bir Müslümana kâfir oldun demek de küfürdür. Bu yüzden insanlara kâfir demekten kaçınmak gerek. Bununla birlikte yüzde yüzlük kesin küfür olduğu sabit söz veya eylemlerde bulunanın bir özre mebni bunu söylemediği biliniyorsa bu kişinin de kâfir olduğundan şüphe etmemeliyiz. Ama kâfir olduğunu söylemekte bir gerekçe yoksa yine de söylememeliyiz. Zira tekfir esasen yetkili makamların işidir. Çünkü buna göre nikâh, şahitlik veya cenaze emsali muameleler yapılacaktır. Fertlerin kendi görüş ve anlayışlarına göre önüne geleni tekfir etmeleri İslam dünyasında tefrika ve kargaşayı doğurmaktan başka bir şeye yaramamıştır.

Allah Teâlâ cümlemizi küfür söz ve hareketlerinden korusun ve bilmeden tekfir etmekten sakındırsın.

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA FIKIH KURULU